

Raadsvoorstel

Zaaknummer: 2237577
Steller: M. Helderma
Datum commissie: 20 januari 2026
Datum raadsvergadering: 10 februari 2026

Team: ERF
Teammanager: Pieter Meijers
Portefeuillehouder: A. A. M. Boomgaars
E-mail: ma.helderma@hoorn.nl

Onderwerp: Erfgoedvisie 2026-2035

Agendering
Ter besluitvorming

Bijlagen

1	Erfgoedvisie Hoorn 2026-2035
2	Evaluatie Erfgoedvisie 2017-2025, incl. bijlage 15 jaar erfgoed subsidies Hoorn
3	Participatieverslag Erfgoedvisie 2026-2035
4	
5	

De raad besluit:

1. De Erfgoedvisie 2026–2035 vast te stellen.

Samenvatting

Hoorn ademt Erfgoed. Erfgoed kleurt onze stad, wijken en dorpen en maakt Hoorn authentiek. We zijn trots op ons erfgoed – het vertelt waar we vandaan komen en inspireert ons om vooruit te kijken. Met de Erfgoedvisie 2026–2035 wil de gemeente erfgoed blijven behouden, beleefbaar maken en laten bijdragen aan de actuele opgaven zoals woningbouw, duurzaamheid en klimaat. De visie bevat concrete acties voor monumenten, archeologie, ruimtelijke kwaliteit en maatschappelijke betrokkenheid. De visie is tot stand gekomen met input van onder meer inwoners en de kinderraad. De komende jaren wordt de uitvoering van de visie opgepakt door het team Erfgoed in samenwerking met interne teams, initiatiefnemers, bewoners en instellingen.

1. Inleiding: reden van het voorstel

Aanleiding

Gemeente Hoorn wil Meer Stad worden. Erfgoed speelt hierin een sleutelrol: het versterkt ons authentieke karakter en maakt Hoorn aantrekkelijk om in te wonen, werken en verblijven. Om dit te realiseren, actualiseren we het erfgoedbeleid. Daarnaast is actualisatie nodig door nieuwe wetgeving (Erfgoedwet, Omgevingswet) en maatschappelijke opgaven zoals verdichting, energietransitie en klimaatadaptatie. De vorige erfgoedvisie (2017–2025) is grotendeels uitgevoerd en geëvalueerd.

Belang

Ons erfgoed speelt een sleutelrol in de gemeentelijk ambitie Meer Stad te worden. Het behoud en de beleefbaarheid van erfgoed versterken de identiteit, ruimtelijke kwaliteit en het toeristisch profiel van de stad. Met de Erfgoedvisie leggen we vast hoe we zorgdragen voor ons erfgoed en hoe het erfgoed een zo groot mogelijke bijdrage kan leveren aan de opgaves waar Hoorn voor staat.

Centrale vraag

Hoe kan erfgoed in Hoorn de komende tien jaar actief bijdragen aan onze ambitie Meer Stad en aan een duurzame, aantrekkelijke en toekomstgerichte leefomgeving. En wat is ervoor nodig om het erfgoed goed te behouden, zodat het deze bijdrage blijvend kan leveren?

2. Beoogd maatschappelijk resultaat

Een stad waarin erfgoed zichtbaar, beleefbaar en betekenisvol is voor inwoners en bezoekers. Erfgoed is integraal onderdeel van onze identiteit, ruimtelijke ontwikkelingen, energietransitie en klimaatadaptatie.

3. Bijdrage aan de duurzaamheidsambitie

De Erfgoedvisie 2026–2035 draagt bij aan onze duurzaamheidsambitie door in te zetten op de volgende aspecten:

- **Het bevorderen van circulariteit** door hergebruik van gebouwen en materialen.
- **Het verduurzamen van monumenten** met behoud van hun cultuurhistorische waarde.
- **Het benutten van historische structuren** voor klimaatadaptieve oplossingen.

4. Kaders

Erfgoedwet (2016)

De Erfgoedwet regelt het behoud en beheer van cultureel erfgoed in Nederland, zoals rijksmonumenten en archeologie. Ze verplicht gemeenten tot toezicht op het behoud van erfgoed en biedt een juridisch kader voor aanwijzing en bescherming.

Omgevingswet (2024)

De Omgevingswet integreert erfgoedzorg in de fysieke leefomgeving en verplicht gemeenten om erfgoed te beschermen via het omgevingsplan. Met de Omgevingswet is de focus verschoven van objectgerichte naar gebiedsgerichte erfgoedzorg en de wet introduceert nieuwe instrumenten en regels.

Verdrag van Faro (2024)

Dit Europese verdrag benadrukt de maatschappelijke waarde van erfgoed en het recht van burgers om betrokken te zijn bij het behoud ervan. Het stimuleert participatie, openheid voor diverse erfgoedopvattingen en het verbinden van erfgoed met de samenleving.

Gemeentelijke Omgevingsvisie Hoorn

De visie stelt dat Hoorn Meer Stad wil worden met behoud van haar authentieke identiteit. Erfgoed speelt hierin een sleutelrol door bij te dragen aan ruimtelijke kwaliteit, duurzaamheid en het versterken van de leefomgeving.

5. Argumenten

De Erfgoedvisie 2026–2035 heeft als ambitie:

Erfgoed bepaalt het authentieke karakter van Hoorn en is een verbindende kracht bij het behouden en toevoegen van kwaliteit aan de openbare ruimte. Dit zorgt voor een aantrekkelijke leefomgeving om te wonen, te werken en te bezoeken voor jong en oud.

De ambitie is uitgewerkt in vier thema's die hieraan gaan bijdragen:

1. Monumenten en duurzaamheid

Doelstelling: Zorgen voor duurzaam behoud en gebruik van erfgoed voor huidige en toekomstige generaties.

Erfgoed is van nature duurzaam door hergebruik en instandhouding. De visie stimuleert restauratie, verduurzaming en herbestemming van monumenten, met ondersteuning voor eigenaren via subsidies en advies. De volgende acties zijn geformuleerd voor de komende 10 jaar om voorgenoemde doel te bereiken.

- Actie 1: Inventarisaties monumentenzorg*
- Actie 2: Restauratie en herbestemming van monumenten stimuleren*
- Actie 3: Beheer monumentale interieurs*
- Actie 4: Monumenteneigenaren ondersteunen om beter en sneller te verduurzamen*
- Actie 5: Verbeteren van brandveiligheid bij monumenten*
- Actie 6: Scheurvorming bij monumenten onderzoeken*

2. Archeologie

Doelstelling: De ondergrondse historie veiligstellen voor toekomstige generaties

Archeologie onthult het verborgen verleden en levert essentiële kennis voor behoud en de identiteit van ons erfgoed. De visie zet in op de wisselwerking tussen onderzoek en beleid waardoor een opwaartse spiraal ontstaat die leidt tot gerichter advies en onderzoek, betekenisvol onderzoek en versterking van de lokale identiteit. Bij kleinschalige inpassende verbouwingen waarbij archeologisch onderzoek noodzakelijk is zijn de onderzoekskosten hoog in verhouding tot de projectkosten. Omdat dit maar incidenteel voorkomt en een beperkt bedrag betreft willen we in de toekomst de bewoners van Hoorn hierin tegemoetkomen vanuit bestaand subsidiebudget. De volgende acties zijn hiervoor geformuleerd:

- Actie 7: Bevorderen van uniform beleid en eenduidig advies binnen de regio*
- Actie 8: Bevorderen betekenisvol onderzoek*
- Actie 9: Beperken archeologische kosten inwoners Hoorn*

3. Erfgoed, ruimte en klimaat

Doelstelling: Erfgoed essentieel en integraal onderdeel maken van ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving.

Erfgoed is een essentieel onderdeel van onze leefomgeving en bepaalt in hoge mate de kwaliteit, aantrekkelijkheid en identiteit van stad, dorpen en wijken. Het beïnvloedt hoe mensen hun omgeving beleven. De Omgevingswet verplicht gemeenten erfgoed actief te beschermen en te integreren in ruimtelijke plannen, waarbij het omgevingsplan een centrale rol heeft. Bij gebiedsontwikkeling is vroege betrokkenheid van erfgoed cruciaal om het authentieke karakter te behouden en passende keuzes te maken. Erfgoed biedt kansen voor klimaatadaptatie door historische structuren te benutten voor robuuste oplossingen, wat de identiteit versterkt. Een authentieke inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan kwaliteit en verbondenheid, waarbij participatie en creatieve ideeën – zoals van de kinderraad – belangrijk zijn. Hiervoor zijn de volgende acties geformuleerd:

- Actie 10 : Opstellen en aanvullen van cultuurhistorische verkenningen*
- Actie 11: Erfgoedwaarden verankeren in het omgevingsplan Hoorn*
- Actie 12: Erfgoed koppelen aan klimaatadaptatie en energietransitie*
- Actie 13: Erfgoed als kans meenemen bij ruimtelijke ontwikkelingen*
- Actie 14: Erfgoed als kwaliteit in de openbare ruimte*

4. Erfgoed en samenleving

Doelstelling: Versterken dat het Hoornse erfgoed iets is van, voor en door de samenleving.

Erfgoed verbindt mensen met hun omgeving en versterkt sociale cohesie. De visie bevordert participatie, educatie en samenwerking met erfgoedinstellingen, en ondersteunt initiatieven vanuit de samenleving. Het meer beleefbare maken van het erfgoed op verschillende manieren draagt bij aan meer reuring in Hoorn. Er is meer te zien, te doen en te beleven. Kwalitatief en beleefbaar erfgoed is dan ook een economische stimulans en van belang voor ons vestigingsklimaat.

- Actie 15: Erfgoedwaarden digitaal ontsluiten*
- Actie 16: Erfgoedparticipatie: lokale kennis zien en benutten*
- Actie 17: Samenwerken*
- Actie 18: Aandacht voor roerend en immaterieel erfgoed in de fysieke leefomgeving*
- Actie 19: Economische waarde erfgoed benutten*

In de visie zijn de thema's en de acties verder uitgewerkt.

Financiën – ambitie en realiteit

De Stimuleringsregeling Restauraties Monumenten Hoorn draagt bij aan het duurzaam behoud van monumenten en versterkt de ruimtelijke kwaliteit en identiteit van Hoorn. De grote vraag naar deze subsidie en het jaarlijks volledig benutten van het budget tonen het belang van de regeling. Het budget is in 2023-2025 tijdelijk verhoogd van €50.000 naar €100.000. Met de subsidie wordt bijgedragen aan de hogere onderhoudskosten voor monumentale onderdelen, bijvoorbeeld voor het herstel van glas in lood of houtsnijwerk. Het structureel maken van het budget 2023-2025 is nu niet mogelijk door de financiële situatie van de gemeente, waardoor het budget terugvalt naar het oude niveau. Deze Erfgoedvisie geldt voor 10 jaar en de Stimuleringsregeling helpt in het behalen van de ambities uit de visie. Daarom wordt de komende jaren gekeken wanneer zich (lieft structurele) ruimte voordoet om deze bewezen effectieve maatregel op een adequaat niveau te brengen.

Daarnaast is er behoefte aan een fonds voor authentieke kwaliteit in de openbare ruimte, zoals het aanlichten van de skyline, herstel van de lanenstructuren in Hoorn Noord en versterken van de historische profilering van de linten. Een dergelijk fonds zou een belangrijke impuls geven aan het versterken van de leefomgeving en het historische karakter van Hoorn, in lijn met de omgevingsvisie 'Meer Stad'. Momenteel ontbreekt financiële ruimte om hiervoor een concreet budget beschikbaar te stellen. Gezien de ambitie voor de komende 10 jaar gaan we onderzoeken hoe en wanneer hiervoor wel ruimte kan worden gemaakt. Hierbij wordt ook gekeken naar bijdragen vanuit het rijk en vanuit nieuwe ontwikkelingen.

6. Maatschappelijk draagvlak en participatie

Om inwoners actief te betrekken bij de totstandkoming van de nieuwe erfgoedvisie, is vanaf eind augustus tot en met 15 september 2025 een participatietraject uitgevoerd. Centraal hierin stond een vragenlijst, die breed onder de aandacht is gebracht via de cultuurmarkt, Open Monumentendag, sociale media, brieven aan monumentenbewoners en posters in het stadhuis, buurtcentra en bibliotheken. Bijna 500 mensen vulden de vragenlijst in, waarvan 35% monumenteneigenaar. Daarnaast is er een gesprek geweest met de kinderraad om te horen hoe zij de geschiedenis van hun eigen wijk en stad willen beleven. Tot slot is de concept erfgoedvisie gedeeld met de historische verenigingen voor reactie.

In de bijlage is het volledige participatieverslag te vinden. Belangrijkste uitkomsten zijn:

- Kinderen uit de **kinderraad** zijn enthousiast om meer te leren over de geschiedenis van hun wijk en stad. Hun ideeën zijn verwerkt in de erfgoedvisie, zoals het zichtbaar maken van erfgoed via borden en tegels, en het aanbieden van erfgoededucatie op scholen. Ook stellen zij speelse erfgoedbeleving voor in speeltuinen en het verzamelen van verhalen over Hoorn.
- Uit de **vragenlijst** blijkt dat erfgoed leeft onder inwoners, met voorkeur voor fysieke en visuele beleving. De zichtbaarheid van erfgoedinitiatieven kan beter, en financiële steun voor monumenteneigenaren wordt belangrijk gevonden. Aanbevelingen zijn onder meer het versterken van erfgoed in de openbare ruimte en het integreren van erfgoed in ruimtelijke plannen. Wenselijk is om educatie en publieksactiviteiten te stimuleren en digitale toegankelijkheid en online zichtbaarheid via erfgoedhoorn.nl te vergroten.
- Vanuit de reactie van de **historische verenigingen** is naar voren gekomen dat Team Erfgoed een actieve en waardevolle rol speelt bij vooral binnenstedelijke ontwikkelingsplannen. Hierdoor zijn minder sterke plannen verbeterd en hebben goede plannen extra verdieping gekregen. Ze zien kansen om wijken meer te verbinden met het cultuurhistorische verleden van Hoorn. Erfgoed moet meegroeien als authentieke kwaliteit en worden geïntegreerd bij vernieuwingen.

De input van kinderen, inwoners en verenigingen vormt een waardevolle basis voor een breed gedragen erfgoedvisie.

7. Financiële gevolgen

Dit voorstel heeft nu geen financiële gevolgen voor het begrotingsresultaat.

8. Communicatie

De vaststelling wordt bekendgemaakt via een persbericht, de gemeentelijke nieuwsbrief en via sociale media. De visie is dusdanig opgesteld zodat deze online goed toegankelijk te raadplegen is voor iedereen.

9. Realisatie

De Erfgoedvisie 2026-2035 is opgesteld met concrete actiepunten. De acties worden de komende jaren opgepakt door het team Erfgoed in samenwerking met de andere interne teams, initiatiefnemers, instellingen en bewoners. Team Erfgoed is daarbij verantwoordelijk voor de uitvoering hiervan.

Hoorn, 09 DEC 2025

het college van burgemeester en wethouders van Hoorn,

de secretaris,

de burgemeester